

ARAŞTIRMA

F.Ü.Sağ.Bil.Tıp Derg.
2009: 23 (1): 21 - 24
http://www.fusabil.org

Mustafa KAPLAN
Neslihan KELEŞTEMUR

Fırat Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Parazitoloji Anabilim Dalı,
Elazığ, TÜRKİYE

Elazığ Namık Kemal İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Bağırsak Parazitleri Görülme Sıklığı

Elazığ il merkezindeki Namık Kemal İlköğretim Okulu öğrencilerinde bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı, görülme sıklığına etki edebilecek faktörlerin araştırılması ve önceki yıllarda yapılan çalışmalarla karşılaştırılması amaçlandı.

Çalışmaya ilköğretim okulunun 4., 5. ve 6. sınıflarında eğitim gören 229 öğrenci alındı. Her öğrenciden kapaklı dışkı kapları ile dışkı ve anal bant örnekleri alınarak incelendi. Ayrıca öğrencilerin bağırsak parazitlerinin neden olduğu yakınmalar, bulaşma ve korunma yolları ile ilgili bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla bir test uygulandı.

Çalışmaya alınan 229 öğrenciden (123'ü kız 106'sı erkek) 32'sinde (%14) bir veya birden fazla tür bağırsak paraziti saptandı. En sık bulunan parazit türü *G. intestinalis* (%6,6) idi. Çalışma grubumuzda yaş, baba eğitim düzeyi ve evdeki oda sayısı ile bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunurken diğer demografik özelliklerine göre fark saptanmadı. Ayrıca bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeyleri ve bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında bir ilişki bulunmadı.

Çalışmamızda öğrencilerin %14'ünde bir veya daha fazla parazit türü saptanmıştır. Öğrencilerin yaş, baba eğitim düzeyi ve evdeki oda sayısı ile bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında anlamlı bir fark görülse de bağırsak parazitleriyle ilgili bilgi düzeyleri ve bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında bir ilişki saptanamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağırsak parazitleri, ilköğretim okulu, Elazığ.

The Intestinal Parasite Prevalence in Students Of Namık Kemal Elementary School in Elazığ

In this study, it was aimed to determine the prevalence of intestinal parasite, determining factors affecting prevalence and comparing with the data of previous studies in student studying in Namık Kemal Elementary School in Elazığ city center.

Total of 229 students in the 4th, 5th and 6th years of Elementary school were included into the study. A faeces material, obtained using a closed container, and anal band samples were taken from each student for further examination. In addition, a test was performed to determine knowledge levels concerning for complain from intestinal parasites, contamination and prevention.

In the study, one or more intestinal parasites were detected in 32 students (13.9%) out of 229 students. *G. intestinalis* was the most observed parasite (46.8%). There was a negative correlation between age, father education levels, room numbers in the house and parasite prevalence but other demographic factor did not have any effect. In addition, we also did not find any correlation between knowledge level and parasite prevalence.

As a result, in this study, we observed high percentage (13.9 %) of intestinal parasite, one ore more species. Despite the differences between students age, fathers education level, number of room in their house and parasite observation prevalence, there was no a statistically significant correlation between knowledge level and parasite observation prevalence.

Key Words: Intestinal parasites, elementary school, Elazığ.

Geliş Tarihi : 05.01.2009
Kabul Tarihi : 14.01.2009

Yazışma Adresi
Correspondence

Mustafa KAPLAN

Fırat Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Parazitoloji Anabilim Dalı,
Elazığ-TÜRKİYE

mkaplan101@yahoo.com

Giriş

Ülkemiz birçok paraziter hastalığın bulunması için uygun koşullara sahiptir ve toplumumuzun sosyoekonomik düzeyi, kültürü, adet ve alışkanlıkları da paraziter hastalıkların görülme sıklığını etkilemektedir (1).

Genellikle ağız yoluyla bulaşan bağırsak parazitlerinde enfeksiyon kaynağı dışkı ile kirlenmiş yiyecek ve içeceklerdir. Hijyenik koşulların sağlanamadığı kalabalık ortamlarda bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı oldukça artmaktadır. Bunda birçok etkenin yanı sıra kişisel hijyen ve eğitim düzeyinin de etkisi vardır (1-5).

İlköğretim dönemi temel sağlık ve temizlik alışkanlıklarının kazanılmasında çok önemli bir dönem olup bu kazanımları sağlayacak bilgiler ne yazık ki etkili ve yeterli düzeyde verilememektedir.

Bu çalışmada adı geçen ilköğretim okulu öğrencilerinde barsak parazitlerinin görölme sıklığı yanında öğrencilerin bağırsak parazitlerinin neden olduğu yakınmalar, bulaşma ve korunma yolları ile ilgili bilgi düzeyleri belirlenerek, bilgi düzeyleri ile parazit görölme sıklığı arasında bir ilişki olup olmadığı amaçlandı.

Gereç ve Yöntem

Çalışma, Elazığ il merkezinde bulunan Namık Kemal İlköğretim Okulunda 4., 5. ve 6. sınıflarında eğitim gören öğrencilerde yapıldı. İdari izin ve Fırat Üniversitesi Tıp Fakóltesi Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra çalışmaya alınan her öğrencinin velisine çalışmanın amacı ve yöntemini içeren bir ön bilgi formu dağıtılarak bilgilencmeleri sağlandı. Yazılı izinleri ve ailesel bilgileri içeren bir bilgi formu alındı.

Her bir öğrenciden kapaklı dışkı kapları ile dışkı ve ayrıca anal bant örnekleri alındı. Dışkı örnekleri bekletilmeksizin nativ, lügol ve şüpheli durumlarda trikrom boyalı preparasyonlar ile incelendi. Parazitöz

saptanan olgulara uygun tedavi için bir sağlık kuruluşuna başvurması önerildi.

Çalışma grubundaki öğrencilerden gönüllü olan 181'ine bağırsak parazitlerinin bulaşma yolları, belirtileri ve korunma yolları konularında bir anket uygulanmıştır (şekil 1). Anketimizde soruların ilköğretim öğrencilerinin düzeyine uygun olmasına dikkat edilerek bağırsak parazitlerinin bulaşma yolları, belirtileri ve korunma yolları konularında basit birer soru yöneltip sıralanan cevaplardan doğru olduğuna inandıkları şıkları işaretlemeleri istenmiştir. Alınan doğru cevap sayısına göre bilgi düzeyleri belirlenmiş ve bilgi düzeyleri ile bağırsak parazitlerinin görölme sıklığı arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca ailenin toplam aylık geliri ailedeki birlikte yaşayan kişi sayısına bölünerek kişi başına aylık gelir saptanmış ve bağırsak parazitlerinin görölme sıklığı ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır.

Öğrencilerin bilgi düzeyleri ile yaş, cins ve bazı demografik özelliklerine göre bağırsak parazitlerinin dağılımı ki kare testi ile değerlendirildi.

BAĞIRSAK PARAZİTLERİ İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYİ BELİRLEME FORMU

Adı Soyadı:	Sınıfı:	No:
Bağırsak parazitleri hangi şikayetlere neden olur?		
☐ Karın ağrısı	☐ Kansızlık	☐ Bilmiyorum
☐ Zayıflama	☐ Alerji	
☐ İshal	☐ Kaşıntı	
Bağırsak parazitleri insana hangi yollarla bulaşır?		
☐ Kirli suları içmekle bulaşır	☐ Çiğ et yemekle bulaşır	
☐ Kirli yiyeceklerle bulaşır	☐ Bilmiyorum	
Bağırsak parazitlerinden korunmak için ne yapılması gerekir?		
☐ Meyve ve sebzeleri iyice yıkayıp yemek gerekir		
☐ Çiğ et yememek gerekir		
☐ Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak gerekir		
☐ Tuvaletten çıkınca elleri iyice yıkamak gerekir		
☐ Bilmiyorum		

Not: Doğru olduğunu düşündüğünüz birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz

şekil 1. Bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanan test.

Bulgular

Yaşları 9-12 (10 ± 0.8) arasında değişen 123'ü kız 106'sı erkek toplam 229 öğrenci çalışmaya alındı. Bunların 32'sinde (%14) bir veya birden fazla tür bağırsak paraziti saptandı. Bağırsak paraziti saptananların 15'inde (%6,6) *G. intestinalis*, 8'inde (%0,35) *E. coli*, 5'inde (%2,18) *E. vermicularis*, 3'ünde (%1,3) *B. hominis* ve 1'inde (%0,43) *G. intestinalis* ile *B. hominis* birlikte bulundu. Bağırsak paraziti saptanan öğrencilerin 13'ü (%10,6) kız ve 19'u (%17,9) erkek idi.

Olguların yaş, cins ve bazı demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Çalışma

grubumuzda yaş, baba eğitim düzeyi ve evdeki oda sayısı ile bağırsak parazitlerinin görölme sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunurken diğer demografik özelliklerine göre fark saptanmadı. Ayrıca öğrencilerin yaşları ve bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeylerine göre dağılımı arasında anlamlı bir fark bulunurken (Tablo 3), bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeyleri ile bağırsak parazitlerinin görölme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı (Tablo 2).

Tablo 1. Bağırsak paraziti saptanan olguların yaş, cins ve bazı demografik özelliklerine göre dağılımı.

		Parazit				İstatistik Ki kare
		n	Var	%	Yok %	
Yaş	9	25	-	-	25	p=0,030
		10	16	17,0	78	
		11	13	16,3	67	
		12	3	10	27	
Cinsiyet	Kız	123	13	10,6	110	p=0,109
	Erkek	106	19	17,9	87	
Anne eğitim düzeyi	Yok - Okur-yazar	18	3	16,7	15	p=0,855
	İlköğretim	90	14	15,6	76	
	Lise ve üniversite	63	8	12,7	55	
Anne işi	Çalışmıyor	146	23	15,8	123	p=0,279
	Çalışıyor	25	2	8,0	23	
Baba eğitim düzeyi	Yok - Okur-yazar	1	1	100	-	p=0,013
	İlköğretim	48	11	22,9	37	
	Lise-Yüksekokul	123	12	9,8	111	
Baba işi	Memur	47	7	14,9	40	p=0,897
	İşçi	46	6	13,0	40	
	Esnaf	44	5	11,4	39	
	Diğer	30	5	16,7	25	
	İşsiz	2	-	-	2	
Ailenin kişi başına aylık geliri	0-100 YTL	23	6	26,1	17	p=0,205
	101-200 YTL	33	4	12,1	29	
	201-300 YTL	18	2	11,1	16	
	301-400 YTL	10	-	-	10	
	301-400 YTL	12	1	8,3	11	
Birlikte yaşayan kişi sayısı	1-3 kişi	8	-	-	8	p=0,226
	4-5 kişi	81	11	13,6	70	
	6-8 kişi	14	3	21,4	11	
Evdeki oda sayısı	2-3 oda	33	9	27,3	24	p=0,021
	4-5 oda	58	4	6,9	54	
	6 ve üzeri	3	-	-	3	

Tablo 2. Parazit saptanan olguların bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeylerine göre dağılımı

	Doğru yanıt sayısı	Parazit				İstatistik X ²
		n	Var	%	Yok %	
Yakınma	0-2	71	9	12,7	62	p=0,710
	3-4	38	7	18,4	31	
	5-6	72	10	13,9	62	
Bulaşma	0-1	51	10	19,6	41	p=0,208
	2-3	130	16	12,3	114	
Korunma	0-2	55	11	20,0	44	p=0,153
	3-4	126	15	11,9	111	

Tablo 3. Öğrencilerin yaşları ve bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeylerine göre dağılımı

	Doğru yanıt sayısı	Öğrencinin Yaşı								İstatistik X ²	
		n	9	%	10	%	11	%	12		%
Yakınma	0-2	71	3	4,2	49	69,0	17	23,9	2	2,8	p=0,000
	3-4	38	2	5,3	16	42,1	20	52,6	-	-	
	5-6	72	8	11,1	21	29,2	40	55,6	3	4,2	
Bulaşma	0-1	51	2	3,9	37	72,5	12	23,5	-	-	p=0,000
	2-3	130	11	8,5	49	37,7	65	50,0	5	3,8	
Korunma	0-2	55	1	1,8	42	76,4	12	21,8	-	-	p=0,000
	3-4	126	12	9,5	44	34,9	65	51,6	5	4,0	

Tartışma

Paraziter hastalıkların prevalansının düşmesi çok yönlü ve uzun zamana yayılmış önlemlerin alınması ve yoğun uğraş sonucu gerçekleşebilmektedir (1-3, 6). Eğitim, diğer bir çok enfeksiyon hastalığında olduğu gibi paraziter hastalıkların koruyucu önlemleri arasında da ilk sıralarda gelir (1-3). Bilginin yaşama geçirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi konunun bir diğer boyutudur. Kişisel temizlik alışkanlıkları; aile ortamı, yakın çevre ve son olarak okulda verilecek olan eğitimle şekillenecektir.

Araştırma grubumuzdaki öğrencilerin %14'ünde bir veya daha fazla parazit türü saptanmıştır. İlimizde 1999-2000 yıllarında yapılan bir çalışmada aynı okulda ve aynı yaş grubu öğrencilerde bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı %38.8 olarak saptanmıştır. (3) İlimizde 1989 yılında aynı yaş grubu öğrencilerde yapılan bir başka çalışmada ise il merkezinde ilköğretim dönemindeki çocuklarda bu oran % 74.4 olarak bildirilmiştir (7). Önceki yıllarda saptanan bu sonuçlarla kıyaslandığında bağırsak parazitlerinin görülme sıklığının düşmeye devam ettiği dikkati çekmektedir. Bunun, geçmiş yıllara göre ilimiz alt yapısında ve su dağıtımında önemli düzeyde iyileşme sağlandığından, okullarda sanıstasyona daha çok önem verildiği ve toplum sağlığı açısından önemli kazanımların sağlandığından kaynaklanmış olduğu kanısındayız.

Çalışma grubumuzda en sık rastlanan patojen parazit türlerinin sırasıyla *G. intestinalis* ve *E. vermicularis* olduğu görülmüştür. *G. intestinalis* yakın temasla artan bulaşma riski nedeniyle toplu yaşanan yerlerde özellikle el yıkama ve kişisel temizlik alışkanlıklarının ihmal edildiği toplumlarda daha sık görülür. Çocukluk çağında sık görülmesi de bu nedendir. Ülkemizden bildirilen

çalışmalarda da çocuklarda bu iki parazit türünün sıklıkla ilk iki sırayı aldığı bildirilmektedir (8–10).

Paraziter hastalıklardan korunmada önemli faktörlerden birisinin eğitim olduğu gösterilmiştir (3, 11-13). Çalışma grubumuzdaki öğrencilerin yaşları dikkate alındığında parazit varlığı yönünden anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın öğrencilerin buldukları sınıf veya bir başka deyişle eğitim düzeyi ile ilgili olduğu düşünülebilir. Ancak bağırsak parazitlerinin bulaşma yolları, belirtileri ve korunma yolları konularında uyguladığımız anketin sonuçları dikkate alındığında bu farkın öğrencilerin yaşları ve bağırsak parazitleri ile ilgili bilgi düzeyleri arasında saptanan farklılığa bağlı olduğu görülmektedir (Tablo 3). Ayrıca bilgi düzeylerine göre bağırsak parazitlerinin görülme sıklığında bir fark saptanmamıştır (Tablo 2). Bu nedenle yaşlarına göre bağırsak parazitlerinin görülme sıklığında saptanan farkın eğitim düzeylerinden ziyade yaşın artması ile gelişen kişisel temizlik alışkanlıkları ile ilişkili olabileceği kanısındayız. Ayrıca diğer epidemiyolojik özelliklere göre anlamlı bir fark bulunamaması yaşlarına göre saptanan farkın çalışılan grupla ilgili olabileceğini de düşündürmektedir. Benzer epidemiyolojik çalışmalarda parazitlerinin yaygınlığının eğitim düzeylerine göre farklı sonuçlar verebildiği görülmektedir (3-5, 13).

Sonuç olarak çalışmamızda öğrencilerin %14'ünde bir veya daha fazla parazit türü saptanmıştır. Öğrencilerin yaş, baba eğitim düzeyi ve evdeki oda sayısı ile bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında anlamlı bir fark görülse de bağırsak parazitleriyle ilgili bilgi düzeyleri ve bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı arasında bir ilişki saptanamamıştır.

Kaynaklar

1. Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M. Unat'ın Tıp Parazitolojisi. İnsanın Ökaryonlu Parazitleri ve Bunlarla Oluşan Hastalıkları. 5. Baskı. İstanbul: İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Vakfı Yayınları, 1995.
2. Davis A, Pawlowski ZS. Amoebiasis and its control. Bull World Health Organ 1985; 63: 417-426.
3. Kaplan M, Gödekmerdan A, Demirdağ K, Kuk S, Kalkan A. İlkokul öğrencilerinde bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı ve eğitimin etkileri. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2002; 26: 56-59.
4. Kaplan M, Polat SA, Kuk S ve ark. Abdullahaşpa Eğitim ve Araştırma Sağlık Ocağı Bölgesindeki ilköğretim okulu öğrencilerinde bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2003; 27: 40-44.
5. Özkeklikci A, Gödekmerdan A, Yılmaz H, Kaplan M, Aygen M. Köy okullarında ektoparazit ve bağırsak parazitleri yaygınlığının araştırılması. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2000; 14: 315-320.
6. Pawlowski ZS. Strategies for the control of ascariasis. Ann Soc Belg Med Trop 1984; 64: 125-134.
7. Yılmaz M, Ay S, Kılıç SS, Kökçam İ. Elazığ merkez ve bazı köy okullarında bağırsak parazitlerinin dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 1989; 13: 55-58.
8. Daldal N, Karaman Ü, Ayçan ÖM ve ark. Çocuk yuvası ve yetiştirme kurumundaki çocuklarda bağırsak parazitleri yaygınlığının incelenmesi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2007; 14: 231-235.
9. Yazar S, Akman MA, Hamamcı B ve ark. Kayseri Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Çocuk Yuvası'ndaki 0-7 yaş çocuklarda bağırsak parazitlerinin araştırılması. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2002; 26: 48-51.
10. Yılmaz M, Ay S, Aşçı Z, Kılıç SS. Harput Çocuk Yuvası 6-12 yaş grubu çocuklarında parazitolojik incelemeler. İnfeksiyon Dergisi 1988; 2: 297-302.
11. Köksal İ, Malkoç CH, Özergin O ve ark. Trabzonda bir ilkokulun öğrencilerinde bağırsak parazitlerinin prevalansı ve paraziter hastalıklarda eğitimin önemi. Mikrobiyoloji Bülteni 1992; 26: 155-162.
12. Ceyhan O, Şahin İ, Öztürk Y, Günay O. Bağırsak parazitleri konusunda yapılan eğitimin 15-49 yaş grubu kadınlarda parazit prevalansı üzerine etkisi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 1990; 1: 181-190.
13. Altıntaş K, Işık K, Güngör Ç. Ankara'da bağırsak parazitlerinin yaygınlığına etki eden faktörler. Türkiye Parazitoloji Dergisi 1993; 17: 57-68.